

"Inspelen op het gedrag van jonge kinderen."

Margré van Gestel

Gedrag is in veel gevallen gekoppeld aan een bepaalde leeftijd. Wanneer een baby de wereld leert kennen door alle voorwerpen binnen handbereik met de mond te onderzoeken zien wij dit niet als opvallend gedrag. Observeren we een peuter die op deze manier de wereld onderzoekt dan zetten we hier toch vraagtekens bij.

Daarnaast wordt er met gedrag gereageerd op prikkels uit de omgeving. Wanneer in de peutergroep een kind besluit om te gaan glijden zullen meerdere peuters volgen. Jonge kinderen zijn perfecte imitators. Pasgeboren baby's kunnen al perfect de gelaatsuitdrukkingen van hun ouders imiteren. Dat is namelijk de manier om te dingen eigen te maken. Daarna volgt de stap om zelf verder te gaan ontdekken en leren.

Gedrag kunnen we ook omschrijven als een uitingsvorm van interne processen en emoties waardoor weer reacties opgeroepen worden. De respons op gedrag is weer afhankelijk van emoties en ervaringen en interpretaties. **Elk gedrag wat op een bepaald moment waarneembaar is, is voor die persoon op dat moment de beste manier van reageren.**

Voor pedagogisch medewerkers en leerkrachten is het van belang om gedrag te kunnen koppelen aan de ontwikkeling en de leerstijlen van jonge kinderen. Doordat de ontwikkeling de eerste zes levensjaren razend snel gaat zal een pedagogisch medewerker of leerkracht thuis moeten zijn in de normale ontwikkeling van de kinderen.

Vaardigheden om via interactie en communicatie op het gedrag van jonge kinderen te reageren zijn onontbeerlijk om jonge kinderen in hun ontwikkeling te begeleiden. In de praktijk betekent dit b.v. dat er op gedrag van een jongste peuter anders gereageerd zal moeten worden dan op exact hetzelfde gedrag van een kleuter.

Tot 15 maanden heeft een dreumes geen last van frustraties. Hoe vaak iets niet lukt, het maakt niet uit. Dreumesen blijven proberen. Tussen de 15 en de 18 maanden beginnen kinderen te ontdekken dat ze zelf iemand zijn en wat kunnen, tevens ontdekken ze de begrenzingen en neemt hun almachtsfantasie af.

Twee jarigen, vragen veel aandacht van de volwassenen. Juist doordat ze hun eigen grenzen beginnen te ontdekken hebben ze het nodig dat er vanuit de ander duidelijkheid wordt geboden wat een grens inhoudt en waar die grenzen dan liggen. Wanneer kinderen hierin positief begeleidt worden b.v. door het regelmatig positieve aandacht te geven: "Goed hoor, dat je al weet dat we bij het het altijd zo doen." Door deze manier van positief feedback geven groeit de duidelijkheid. Hierdoor wordt het zelfvertrouwen van het kind versterkt. Twee jarigen zijn nog elke dag bezig nieuwe dingen te ontdekken: de aarde in de bloempotten, hoe zand van de zandbakdeksel afglijdt, het geluidseffect van springen op een hard plastic ondergrond, pas ik in het keukenkastje, hoe reageren anderen als ik Wanneer deze activiteiten gezien worden vanuit het experimenteren en leren ontdekken, wat normaal is voor deze leeftijd, zal een pedagogisch medewerker hier anders op reageren. "In de bloempot zit de aarde, het plantje heeft de aarde nodig anders kan het niet groeien. Zullen we het er weer in stoppen?" (Trouwens een leuk project is om een erwte te laten ontkiemen of wat tuinkers te kweken. Op die manier sluit je aan bij de nieuwsgierigheid en leergierigheid van het kind.) "Jee, dat klinkt hard als je erop springt. Zou je het ook zachtjes kunnen?"

Groepsleidsters en leerkrachten observeren kindergedrag en staan steeds voor beslissingen: Is dit normaal? Lossen ze het zelf op? Als ik ingrijp, hoe dan? Het ligt natuurlijk niet in de bedoeling om stelselmatig alles te verbieden of steeds in te grijpen wanneer kinderen samen "onienigheid" hebben. Peuters moeten nog leren om met elkaar om te gaan. Gewoon een natuurlijk verloop van de sociale ontwikkeling. Daarbij kan voor jezelf opkomen een belangrijke stap zijn. Wanneer een ander kind je speelgoed wegneemt, leer je omgaan met een ander en de ander leert omgaan met jou, door een reactie te geven. Het ene kind geeft een reactie via taal, de ander pakt het gewoon terug en de volgende probeert het op te lossen door een ander in te schakelen (zijn vriendje of de pedagogisch medewerker/ leerkracht). Kinderen hebben ook de ruimte en tijd nodig om reacties van anderen te leren kennen.

De kunst voor de groepsleiding is dan ook om de op het juiste moment op gedrag te reageren. Dat kan betekenen dat je een kind de kans geeft om het, bv. zelfstandig via taal (een gesprek) op te lossen. Vooral kinderen die hier nog niet zo vaardig in zijn zou je kunnen helpen door het gesprek op gang te brengen zonder zelf constant aan het woord, en dus aan het oplossen, te zijn.

Wanneer gedrag een explosie van negatieve opgekropte emoties is en zich uit in krabben, bijten, schelden en schoppen is er duidelijk wat meer aan de hand. Hier kan een kind zich zo onmachtig voelen dat het geen andere manier kan vinden om aan te geven dat hij het er niet mee eens is.

Deze kinderen kunnen erg veel baat hebben bij het leren van oplossingsstrategieën.

Nu is het ook zo dat agressie aangeleerd kan zijn: bijvoorbeeld wanneer een kind steeds aangemoedigd wordt om terug te slaan. Wanneer volwassenen slaan/ knijpen enz. denkt het kind dat er geslagen/ geknepen mag worden. Belangrijk is het wel dat er, in conflictsituaties die regelmatig gepaard gaan met agressief gedrag, gereageerd wordt. Geen feedback geven betekent voor de ruziemakers groen licht!

Bij het reageren op gedrag is het van wezenlijk belang om feedback te geven op hun gedrag en nooit op de persoon.

Voor jonge kinderen is het van wezenlijk belang dat:

- ze zich veilig voelen
- voldoende tijd en kansen krijgt om zelf bezig te zijn
- er minimale regels zijn die aangepast zijn aan het niveau van het jonge kind
- er herhaaldelijk, duidelijk gezegd wordt wat dan wel mag.
- u goed gedrag belooft met een complimentje of een aai over de bol, zodat het kind merkt dat het dingen goed doet en dat het gewaardeerd wordt.

Roept u het kind van ver iets toe dan zal het kind het niet horen. Voor een peuter van 2 jaar geldt 2 meter en voor een peuter van 3 jaar 3 meter als hoorgrens voor kleuters van 5 is dat 5 meter (dit is ook de grens voor de volwassenen). Realiseert u zich wat dat betekent voor reacties op een speelplein of gymzaal?!

De manier waarop u feedback geeft zal zeer bepalend worden voor de mate van veilig voelen voor de peuter. Wanneer u, respectvol en onbevooroordeeld, door eenvoudige vragen te stellen de situatie duidelijk krijgt, waarbij u het kind in zijn waarde laat, creëert u een basis van vertrouwen. Dit betekent niet dat u geen grenzen mag stellen of het kind tot de orde mag roepen! Duidelijkheid qua regels, duidelijke structuren en vaste afspraken geven houvast en zijn onontbeerlijk voor de ontwikkeling van de kinderen. Wel belangrijk is het hierbij aan te sluiten bij de mogelijkheden die de kinderen hebben, gezien hun ontwikkelingsleeftijd op dat moment. (Een baby verbieden iets in de mond te stoppen, het via de mond te leren kennen, heeft gewoon geen nut. Je kunt dan honderd keer roepen "bah, vies" maar dat werkt natuurlijk niet.)

Kinderen zullen in de manier van communicatie, uw voorbeeld volgen. Op deze manier begeleidt u ze in hun ontwikkeling, waarbij u ze de mogelijkheden biedt om zich te ontwikkelen met al hun intelligenties en in hun eigen tempo in een omgeving waarin ze zich veilig en vertrouwd voelen.

"Les geven is leven voor eeuwig beroeren."